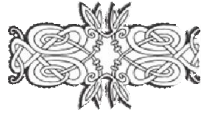

СВІТОВА ЕКОНОМІКА
ТА МІЖНАРОДНІ
ВІДНОСИНИ

WORLD ECONOMY
AND INTERNATIONAL
RELATIONS

УДК 657.631.6-026.912
JEL Classification M42

Бугай Надія

к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту
ДВНЗ "Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана"
м. Київ, Україна
E-mail: super.bsv2011@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВ-БАНКРУТІВ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

Анотація

Вступ. В умовах високої невизначеності зовнішнього середовища, коли і далі продовжує своє існування світова фінансова криза, зміни в законодавстві, збільшення оподаткування та інші чинники можуть спричинити за собою негативні наслідки. У багатьох юридичних осіб, внаслідок цього, зростає ймовірність настання кризових ситуацій. Загроза припинення діяльності підприємства зумовлює потребу пошуку раціональних шляхів покращення його фінансового стану. Одним із важливих інструментів подолання кризи є аудит, особливості якого зумовлюють необхідність удосконалення певних методичних підходів.

Методи. У науковій статті були використані такі методи дослідження: дедукція та індукція, синтез і аналіз, діалектичний, історичний та системний підходи, специфічні методи аудиту. Інформаційною базою наукової статті є: законодавчо-нормативні акти, первинна документація, бухгалтерська звітність підприємств, а також статті, монографії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених.

Результати. У статті висвітлені особливості здійснення аудиторської перевірки підприємств-банкрутів, – саме це одна з проблем, які надзвичайно поширені в Україні на сьогоднішній день. Також висвітлені основні проблемні питання теоретичного та практичного характеру, визначені необхідні заходи та шляхи їх вирішення. Викладення матеріалу статті, висновки і пропозиції ґрунтуються на міжнародному досвіді, аналітичних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців.

Перспективи. Ринкова економіка і банкрутство тісно пов'язані між собою, але без процедури банкрутства економіка стає нееластичною. Тому підприємства, які знаходяться у фінансовій кризі, є специфічним об'єктом аудиту, оскільки вони характеризуються ризиком припинення діяльності та особливими інформаційними потребами користувачів аудиту. Проведення аудиту підприємства-банкрута дозволить визначити його реальний фінансовий стан та за допомогою правильних дій і наявності внутрішніх ресурсів посприє успішно подолати кризову ситуацію.

Ключові слова: банкрутство, процедура банкрутства, неплатоспроможність, аудит процесу банкрутства, аналітичні процедури, фінансова криза.

Вступ.

Найважливішим інститутом соціально-економічних відносин є право приватної власності, неодмінна умова демократичної ринкової економіки. Ринкова економіка заснована на волі індивіда – людини і громадянина, на безумовному дотриманні його особистих і майнових прав, як властивих

йому від народження, так і придбаних згодом на законних підставах. Власність – це основа справжньої незалежності людини і її впевненості в завтрашньому дні. У сучасних умовах держава прийняла на себе обов'язок захищати приватну власність, забезпечувати її недоторканність. Права вільного використання приватної власності та заняття будь-якою, не забороненою законом, підприємницькою діяльністю передбачає також і певні обов'язки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вагомий внесок у дослідженні питань бухгалтерського обліку та аудиту процесів ліквідації та банкрутства, проблем антикризового управління підприємств зробили такі закордонні та вітчизняні вчені, як: О.М. Глушук [4], В.В. Гой [5], Н.О. Гура, Н.І. Дорош, О.В. Коваленко [6], Н.В. Москаль [7], В.С. Сандакова [8, 9], В. Бівер, Дж. Аргенті, В.А. Панів, І.О. Бланк, А.Г. Грязнова, М.О. Кизим.

Мета.

Метою даної наукової статті є висвітлення особливостей проведення аудиту на підприємствах, що знаходяться у фінансовій кризі та визначення його концептуальних методичних аспектів.

Методологія дослідження.

Методологія дослідження включає узагальнення наукових джерел, що відображають основні елементи концепції аудиту, виявлення особливостей функціонування підприємств, що знаходяться у фінансовій кризі, та їх обліково-аналітичних систем, аналіз впливу цих особливостей на концепцію аудиту кризових підприємств із використанням таких методів та методичних прийомів, як: дедукція та індукція, синтез і аналіз, діалектичний, історичний та системний підходи, оцінка, документування, розрахунково-аналітичний метод, узагальнення результатів тощо.

Результати.

При слові “банкрутство” всі автоматично уявляють собі сумні картини розпродажу майна з торгів, натовпу звільнених співробітників, загальний відчай і розорення. Насправді ж, банкрутство ще не означає ліквідацію підприємства. При правильному і грамотному підході до справи саме банкрутство служить засобом, який змушує підприємство “піднятися на ноги”.

Очевидно, банкрутство підприємства є наслідком неефективної цінової, інвестиційної та фінансової політики, але масове банкрутство підприємств може викликати серйозні негативні соціальні наслідки.

Причиною банкрутства українських підприємств в період загальної кризи є занадто несприятливі макроекономічні умови: спад виробництва, різкі, важко прогнозовані зміни економічної політики уряду, гіперінфляція, політична нестабільність, розбалансованість фінансового ринку.

Рано чи пізно, внаслідок поганої кон'юнктури ринку або кризи ресурсів, неефективного управління, банкрутство може трапитися з будь-яким підприємством. Але більш глибокі мотиви даного явища слід шукати в неможливості передбачити стан ринку в перспективі. Ринок вимагає від підприємця гнучкості і пристосування. Слабкість механізму адаптації підприємства до мінливих умов внутрішнього і зовнішнього середовища лежить в основі можливості банкрутства. Ринкова економіка і банкрутство тісно пов'язані між собою. Без процедури банкрутства економіка стає нееластичною, так як перехід фінансових, трудових і матеріальних ресурсів від неефективно до успішно працюючих підприємств стає неможливим.

Розвиток української економіки на сучасному етапі характеризується неоднозначним і динамічно мінливим середовищем, наявністю складних управлінських проблем. Багато підприємств знаходяться в кризовій ситуації. У зв'язку з цим, одним з найбільш важливих питань економічної реальності стає вирішення завдань, пов'язаних із застосуванням процедур банкрутства як економічного механізму, що дозволяє провести фінансове оздоровлення підприємств.

Доводиться констатувати, що замість максимального використання реабілітаційних процедур банкрутства як найефективнішого способу виходу підприємства з важкого фінансового становища, в нашій дійсності частіше відбувається втрата бізнесу, повне перепрофілювання виробництва завдяки переважному застосуванню відповідних процедур. У ринковій стихії перерозподілу виробничих ресурсів держава приймає мінімальну участь, а, між тим, її вплив на економіку має бути більш відчутним.

У всьому розвинутому світі механізм банкрутства служить інструментом переходу власності від неефективних господарників до більш талановитих і здібних. При цьому, слід визнати, що система банкрутства в сучасній Україні, на жаль, є ще не зовсім цивілізованим методом ринкового регулювання конкурентного середовища, а, в більшій мірі, являє собою спосіб зміни структури власників.

У зв'язку з цим, правове регулювання функціонування неплатоспроможних організацій зумовлює значні відмінності в побудові бухгалтерського обліку, формування звітності та проведення аудиторської перевірки на підприємстві-банкруті від його ведення на діючих господарських суб'єктах.

Тому, недостатня вивченість питань методики аудиту на неспроможних підприємствах зумовила необхідність і актуальність даної проблеми, тим самим обумовивши вибір теми дослідження.

За Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 01.07.1992 р. банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури [1].

Відповідно пункту 21 Постанови Пленуму Верховного Суду України "Про судову практику в справах про банкрутство" [3] за змістом статей 1 та 5 Закону України "Про аудиторську діяльність" боржником у справі про банкрутство може бути фізична чи юридична особа, яка в установленому порядку отримала статус суб'єкта підприємницької діяльності, а також юридична особа, яка діє у формі споживчого товариства, благодійного чи іншого фонду [2].

Банкрутство – це наслідок глибокої фінансової кризи, системи заходів по управлінню, яка не призвела до позитивних результатів. Під фінансовою кризою розуміють розбалансування діяльності підприємства та обмежені можливості його впливу на фінансові відносини. Кризова ситуація, для подолання якої не було вжито відповідних заходів, може призвести до значного розбалансування економічного організму підприємства, неможливості фінансового забезпечення власної діяльності, що розглядається як банкрутство підприємства.

Існує чимала класифікація кризових факторів за різними ознаками, які і являються основними причинами виникнення ситуації банкрутства на підприємстві. Треба зазначити, що всі ці кризові фактори діють в комплексі, що ускладнює можливість їх усунення, а також усунення наслідків їх дії.

Ринкова економіка висуває нові завдання у сфері контролю, від правильного вирішення яких залежать його подальший розвиток і удосконалення. Варто сказати, що тут чільне місце займає аудиторський незалежний контроль, який здійснюється на договірних засадах, передбачає перевірку достовірності звітних даних, балансів, законності господарських операцій, повний аналіз фінансового стану і, водночас, надання консультаційних послуг з економіки, права, фінансів, обліку тощо.

Аудиторські послуги при банкрутстві з'явилися на стику юридичних та економічних наук у відповідь на запити практики, як реакція на численні порушення в області арбітражного керування. Розкриття сутності аудиту при банкрутстві, його змісту, уточнення і конкретизація предмету, методу та об'єктів дають можливість сформулювати концептуальні основи цієї галузі наукових знань.

Потреба в аудиті викликана ринковими відносинами в економіці, приватизацією державного

майна, самостійністю суб'єктів господарювання і, у зв'язку з цим, – необхідністю забезпечення користувачів (інвесторів, кредиторів, акціонерів, власників та ін.) інформацією про ділову активність підприємств, підтвердження достовірності даних їх обліку та фінансової звітності. Тому, проведення аудиту при процедурі банкрутства є одним важливим фактором, зокрема, і на шляху оздоровлення підприємства.

Особливості аудиту в розрізі даної непрості економічної ситуації полягають у наступному. По-перше, ініціатива перевірки йде, як правило, від кредиторів, а не від менеджерів або власників. По-друге, необхідна згода керуючого, як виконавчого органу збанкрутілого підприємства – щоб забезпечити доступ до документації і матеріальних цінностей для збору аудиторських доказів. По-третє, через кризове фінансове становище самого підприємства аж до повної відсутності коштів у його розпорядженні, можлива оплата послуг аудиторів кредиторами боржника.

Метою проведення аудиту підприємства-банкрута є визначення відповідності законодавству здійснюваних ним операцій у ході проведення процедур банкрутства, виявлення причин і факторів економічної нестабільності, а також розробка програми стабілізації фінансового становища підприємства. Аудит покликаний встановлювати вірогідність бухгалтерської (фінансової) інформації для виявлення життєздатності підприємства та сприяє зменшенню втрат у результаті ефективної облікової політики, мінімізації податкових виплат, розробки розумної фінансової стратегії, оптимізації роботи бухгалтерів тощо.

Найважливішими цілями аудиту підприємств-банкрутів є: 1) встановлення вірогідності бухгалтерської (фінансової) звітності економічних суб'єктів і відповідності здійснених ними фінансових і господарських операцій нормативним актам; 2) оцінка системи внутрішнього контролю підприємства, причому ця оцінка має величезне значення для самої аудиторської організації при проведенні аудиторської перевірки на всіх її етапах; 3) своєчасне виявлення потенційного банкрутства, тобто визначення життєздатності підприємства, що важливо для суб'єкта, що перевіряється, його контрагентів і суспільства в цілому.

Основна мета цього аудиту також доповнюється обумовленими договором із клієнтом завданнями виявлення резервів кращого використання фінансових ресурсів, аналізом правильності нарахування податків, розробкою заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємства, оптимізації видатків і результатів діяльності, доходів і витрат. Таким чином, в цілому, мету аудиту можна сформулювати як вирішення конкретного завдання, що визначається законодавством, системою нормативного регулювання аудиторської діяльності, договірними зобов'язаннями аудитора та клієнта.

Перехід української економіки від планового централізованого господарства до ринку та затяжна економічна криза привели до чималої кількості банкрутств вітчизняних підприємств. Доречно назвати деякі проблеми, з якими зіштовхнулися підприємства в період формування ринкової економіки:

- такий серйозний чинник як банкрутство виявився проявом приватних інтересів всередині країни в боротьбі за переділ власності, що не сприяло виходу підприємств із кризи;
- гостре посилення соціальних проблем, пов'язаних з великими боргами по зарплаті;
- низький рівень продуктивності через старіння необоротних активів;
- невідповідність кількості працівників потребам виробництва, що перетерпіло істотні скорочення;
- величезні борги, суттєве перевищення кредиторської заборгованості перед дебіторською, а також труднощі при стягненні заборгованості з дебіторів, так як останні також перебували в цьому ж стані банкрутства;
- розрив багатьох зв'язків між підприємствами;
- реалізація великого обсягу бартерних угод;
- стрімка скупка багатьох підприємств певними заінтересантами.

Однак, досвід великих українських підприємств показує, що є певні способи подолання

банкрутства. Як правило, на таких підприємствах відбуваються кардинальні зміни, пов'язані зі зміною власника, переорієнтацією на новий асортимент продукції, зміною організаційних форм.

Очевидна річ, що будь-яке підприємство проходить кілька стадій життєвого циклу: виникнення, становлення, підйом та спад. І на кожній стадії можливі кризові ситуації. При встановленні характеру кризової ситуації найбільш обґрунтованою є комплексна її оцінка на основі сукупності всіх показників, що характеризують різні аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства й тенденції їх зміни в досліджуваному періоді. Визначення життєздатності підприємства, виявлення резервів кращого використання його фінансових ресурсів, розробка заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємства – основні завдання в процесі проведення аудиторських перевірок.

Отже, при ухваленні рішення про згоду на проведення аудиту на підприємстві, яке проходить процедуру банкрутства, аудиторській фірмі варто врахувати особливості та ризики, що виникають у зв'язку із кризовим фінансовим станом перевіряємої особи, зокрема: низьку платоспроможність клієнта і підвищений ризик несплати наданих послуг; часткове або повне призупинення господарської діяльності підприємства; більш високу ймовірність наявності розкрадань, зловживань, фальсифікації даних бухгалтерського обліку й звітності; необхідність залучення експертів у частині питань оцінки майна і перевірки обґрунтованості цін угод; вплив співробітництва з підприємством-банкрутом на ділову репутацію та імідж аудиторської фірми; високу ймовірність залучення аудиторів для прояснення фінансових питань у судових справах за участю підприємства, що перевіряється.

Також, детальне вивчення факторів, що впливає на рівень окремих компонентів аудиторського ризику, дозволить аудиторів не тільки скоротити обсяг процедур та знизити витрати на перевірку, але й виявити реальні проблеми в діяльності боржника. Зазначений висновок обумовлений наявністю прямого зв'язку між дієвістю системи внутрішнього контролю організації-боржника і її кризовим станом. У переважній більшості випадків банкрутства у підприємств-боржників була відсутня ефективна система контролю, що сприяє забезпеченню впорядкованої діяльності підприємства, дотриманню далекоглядної політики управлінського апарату, схоронності майна, а також гарантує зниження небажаного ризику в діловій і фінансовій діяльності.

Варто відмітити, що при здійсненні аудиторської перевірки на підприємстві в стадії банкрутства аудиторів не слід покладатися на ефективність організації систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Причинами такої недовіри можуть послужити такі чинники, як:

1. Одним з наслідків зниження платоспроможності і фінансової стійкості, як правило, є скорочення чисельного складу працівників, тобто виникає більше можливостей зосередження "в одних руках" доступу до вільних активів підприємства.

2. Властивість людини допускати помилки через невірні судження або непорозуміння керівників в умовах банкрутства, оскільки не існує певної законодавчо встановленої методики ведення бухгалтерського обліку відображення операцій, пов'язаних з банкрутством.

3. Функціонування підприємств-банкрутів багато в чому визначається їх фінансовим станом і правовим статусом. Фінансовий стан розглянутих підприємств характеризується низькою платоспроможністю, а законодавство про банкрутство встановлює для них певні правові режими з обов'язковими правилами і вимогами.

У результаті істотної зміни умов ведення господарської діяльності або правил обліку, контрольні процедури, які застосовують на підприємствах-банкрутах, можуть перестати виконувати свої функції. Аудиторський ризик при проведенні аудиту кризового підприємства визначається ймовірністю того, що в результаті реалізації запропонованої аудиторами програми виходу організації із кризи заплановані показники не будуть досягнуті. Рівень ризику на підприємствах-банкрутах завжди високий, тому що має місце можливість навмисного або фіктивного банкрутства. Передкризовий або кризовий фінансовий стан передбачає низьку якість системи внутрішнього контролю і системи бухгалтерського обліку, в результаті якого і виникають проблеми із

платоспроможністю й фінансовою стійкістю підприємства.

Тому, при розробці загальної стратегії аудиту зосереджується увага на ознаках наявності умов або подій, що викликають сумніви в спроможності підприємства продовжувати свою діяльність безперервно. Наслідки виявлених умов і подій враховуються при здійсненні оцінки ризику, а отже, і при визначенні характеру, періодів перевірки і обсягу аудиторських процедур.

Що стосується знаних методів, прийомів, способів, процедур та термінів, важливою є їх адаптація та застосування до даної предметної області. На різних етапах аудиту на збанкрутілих підприємствах і при узагальненні проаудованих емпіричних матеріалів доцільно використовувати як окремі прийоми, так і їх комбінації. Більш широке розповсюдження в аудиті збанкрутілих підприємств мають нормативно-правові методи і прийоми фактичного контролю. Проведення усних і письмових опитувань може бути неінформативно пов'язано із частою зміною персоналу та звільненнями в передбанкрутний період. У випадку втрати фінансово-господарської документації зростає сенс запитів і підтвердження при зниженні можливостей документальної перевірки. Методи збору та перевірки інформації, яка необхідна для формування аудиторських висновків (звітів) і розробки рекомендацій, повинні бути різноманітними залежно від об'єкту, його специфіки, а також конкретних завдань, що стоять перед аудитором.

Зокрема, в умовах банкрутства необхідно як можна ретельніше провести спостереження за інвентаризацією майна підприємства. Оскільки проведення інвентаризації можливо на будь-якій стадії банкрутства, аудиторі потрібно, як можна ефективніше, виконати дану процедуру, адже саме за рахунок майна підприємства-банкрута погашаються вимоги кредиторів.

Певна річ, що системний підхід до планування аудиту в умовах банкрутства повинен базуватися на комплексному розгляді методологічних питань оцінки ризиків і визначення їх суттєвості. Існують певні етапи проведення аудиту на підприємстві в процесі банкрутства: підготовка до проведення перевірки, збір матеріалів, даних і відомостей; планування аудиту – розрахунок рівня суттєвості і аудиторського ризику; можлива діагностика кризової ситуації, шляхом реалізації комплексу дослідних процедур визначається реальний стан підприємства, виявляються причини й фактори кризи.

Існує ще один сегмент перевірки для виявлення причин банкрутства – необхідний аналіз фінансового становища, для чого потрібно виділити найбільш важливі показники стосовно конкретного підприємства, розраховані на основі даних бухгалтерської звітності.

У свою чергу, бухгалтерська звітність підприємства містить достатньо інформації, що дає можливість зовнішнім і внутрішнім її користувачам оцінити реальний фінансовий стан підприємства. Саме з цією метою і здійснюється аналіз фінансових передумов неплатоспроможності й банкрутства та фінансового стану підприємства. Проведення цього аналізу є надзвичайно важливим, оскільки жоден власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку, які можна виявити тільки на підставі своєчасного та об'єктивного повного аналізу фінансового стану.

Необхідно відмітити, що, як показує вітчизняна та світова практика, найважливішим елементом для забезпечення якості бухгалтерської звітності є діючий контроль якості. Це твердження справедливе і відносно аудиту, як форми незалежної перевірки бухгалтерської звітності господарюючих суб'єктів особами, що володіють необхідною кваліфікацією й наділеними відповідними повноваженнями. Забезпечити належний рівень якості аудиту банкрутства, в першу чергу, дозволять економічні заходи впливу, що включають у себе матеріальну відповідальність аудиторських організацій за результат своєї роботи. Проте, відсутність достатнього теоретичного та організаційно-методичного забезпечення аудиту кризових підприємств негативно впливає на якість його проведення на практиці [7].

Заключним етапом аудиторської роботи є узагальнення результатів аудиту банкрутства підприємства. Основним положенням, що регулює документування та узагальнення результатів аудиту, є МСА 230 "Аудиторська документація". Підсумковим документом аудиторської перевірки

слугує висновок (звіт незалежного аудитора), метою підготовки якого є доведення до керівництва господарюючого суб'єкта інформації про недоліки у веденні бухгалтерського обліку та в системі внутрішнього контролю, які можуть призвести до суттєвих помилок у бухгалтерській звітності, неефективного використання майна або його втрати, а також внесення пропозицій щодо удосконалення бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю з метою запобігання відхилень, порушень, розкрадання майна тощо [8].

Висновки і перспективи.

Отже, неминуче в умовах формування ринкової економіки реформування підприємств передбачає створення в суспільстві законодавчих передумов для розвитку ефективних взаємин між підприємствами-позичальниками і кредиторами, боржниками та кредиторами. Одна з таких передумов – удосконалення законодавства про банкрутство, реалізація якого повинна сприяти попередженню випадків банкрутства, оздоровленню всієї системи фінансових взаємовідносин між підприємствами, а в разі визнання боржника банкрутом – зведення до мінімуму негативних наслідків банкрутства, здійснення всіх необхідних процедур в цивілізованій формі.

Підсумовуючи вищевикладене можна зазначити, що питання про банкрутство – одне з ключових для економіки будь-якої держави. Саме те, як в країні вибудована процедура банкрутства, визначає базові «правила гри» як для корпорацій та холдингів, так і для малих підприємств.

В даний час в Україні чимало вітчизняних підприємств опинилися в скрутному економічному становищі. Проблема неплатоспроможності, банкрутства боржника, невиконання ним своїх зобов'язань – одна з найбільш актуальних проблем ринкової економіки. Ринкова економіка і банкрутство тісно пов'язані між собою. Проте без процедури банкрутства економіка стає нееластичною, оскільки перехід фінансових, трудових і матеріальних ресурсів від неефективного до успішно працюючого підприємства стає неможливим. Тому підприємства, які знаходяться у фінансовій кризі, є особливим об'єктом аудиту, оскільки вони характеризуються ризиком припинення діяльності та специфічними інформаційними потребами користувачів.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/2343-12>. – Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.
2. Верховна Рада України / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/3125-12>. – Про аудиторську діяльність.
3. Верховна Рада України / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-09>. – Про судову практику в справах про банкрутство.
4. Глушук О.М. Механізм інформаційного забезпечення аналітичних процедур неплатоспроможних підприємств. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2010. № 3 (53). С. 66–72.
5. Гой В.В. Аналіз діяльності неплатоспроможних підприємств з метою виявлення ознак протиправних банкрутств. *Економічний аналіз*. 2014. Том 18. № 2. С. 106–112.
6. Коваленко О.В. Застосування стандартів аудиторського контролю для попередження ймовірності банкрутства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 1 (48). С. 96–102.
7. Москаль Н.В. Концепція аудиту підприємства, що знаходиться у фінансовій кризі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2010. Вип. 29/1. С. 326–329.
8. Сандакова В.С. Аудит процесів ліквідації та банкрутства підприємства. *Научные труды SWorld. Економіка*. 2016. № 1 (42). С. 29–35.
9. Сандакова, В.С. Особливості обліку процесів ліквідації та банкрутства підприємства. *Научные труды SWorld. Економіка*. 2016. № 1 (42). С. 18–23.

Статтю отримано: 4.11.2017 / Рецензування 11.12.2017 / Прийнято до друку: 22.12.2017

Nadia Bugay

Ph.D. (in Economics), Associate Professor, Department of Auditing
Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine

E-mail: super.bsv2011@ukr.net

FEATURES OF THE AUDIT OF ENTERPRISES-BANKS: CONCEPTUAL METHODICAL ASPECTS

Abstract

Introduction. The global financial crisis, changes in legislation, increase in taxation and other factors can lead to negative consequences in conditions of high uncertainty of the environment when it continues to exist.

Therefore, many legal entities increase the likelihood of crisis situations. The threat of termination of the enterprise activity determines the need to find efficient ways to improve its financial position. One of the important tools to overcome the crisis is the audit, the peculiarities of which are determined by the need to improve certain methodological approaches.

Methods. The following research methods are used in the research paper: deduction and induction, synthesis and analysis, dialectic, historical and system approaches, and specific audit methods. The information base of the scientific article is: legislative and normative acts, initial documentation, accounting reporting of enterprises, as well as articles, monographs, scientific works of domestic and foreign scientists.

Results. The article highlights the peculiarities of carrying out the audit of bankrupt enterprises - this is one of the problems that are extremely common in Ukraine today. Also, the main problem issues of the theoretical and practical nature are highlighted, necessary measures and ways of their solution are determined. Article's presentation, conclusions and proposals based on international experience, analytical studies of domestic and foreign scholars.

Discussion. The market economy and bankruptcy are closely interconnected, but without a bankruptcy process the economy becomes inelastic. Therefore, enterprises in the financial crisis are a specific audit object because they are characterized by the risk of discontinuing operations and the special information needs of users of the audit. Conducting an audit of a bankrupt business will allow it to determine its real financial situation and, through proper actions and the availability of internal resources, will help successfully overcome the crisis situation.

Keywords: bankruptcy, bankruptcy procedure, insolvency, audit of bankruptcy process, analytical procedures, financial crisis.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/2343-12>.
2. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/3125-12>.
3. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-09>.
4. Glushhuk, O.M. (2010). Mechanizm informacijnogo zabezpechennja analitychnyh procedur neplatospromozhnyh pidpryemstv [Mechanism of information support of analytical procedures of insolvent enterprises]. *Bulletin of Zhytomyr State Technological University*, 3 (53), 66–72.
5. Goj, V.V. (2014). Analiz dijal'nosti neplatospromozhnyh pidpryemstv z metoju vyjavlennja oznak protypravnyh bankrutstv [Analysis of the activities of insolvent enterprises in order to identify signs of unlawful bankruptcy]. *Economic analysis*, 18 (2), 106–112.
6. Kovalenko, O.V. (2013). Zastosuvannja standartiv audytors'kogo kontrolju dlja poperedzhennja jmovirnosti bankrutstva [Application of standards of audit control to prevent the probability of bankruptcy]. *Bulletin of socio-economic research*, 1 (48), 96–102.
7. Moskal, N.V. (2010). Koncepcija audytu pidpryemstva, shho znahodytsja u finansovij kryzi [Audit concept of an enterprise in a financial crisis]. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod University. Economy*, 29/1, 326–329.
8. Sandakova, V.S. (2016). Audyt procesiv likvidacii ta bankrutstva pidpryemstva [Audit of liquidation and bankruptcy processes of the enterprise]. *Scientific works World. Economy*, 1 (42), 29–35.
9. Sandakova, V.S. (2016). Osoblyvosti obliku procesiv likvidacii ta bankrutstva pidpryemstva [Features of the accounting processes of liquidation and bankruptcy of the enterprise]. *Scientific works World. Economy*, 1 (42), 18–23.

Received: 11.04.2017 / Review 12.11.2017 / Accepted 12.22.2017

